

FRÁSÖGN

af haustfundu Evrópuráðsþingsins í Strassborg 30. september – 4. október 2013.

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Karl Garðarsson formaður, Unnur Brá Konráðsdóttir, nýr aðalmaður í stað Brynjars Níelssonar áður, og Ögmundur Jónasson, auk Magneu Marinósdóttur alþjóðaritara.

Það sem bar hæst á haustfundinum var umræða um ástandið í Sýrlandi, þar sem Karl Garðarsson og Ögmundur Jónasson tóku til máls, og stjórn málaástandið í Bosnía og Hersegóvínu þar sem Unnur Brá Konráðsdóttir var með framsögu fyrir hönd síns flokkahóps. Thorbjörn Jagland, framkvæmdastjóri Evrópuráðsins, gerð grein fyrir og svaraði spurningum þingmanna umbæturnar sem verið er að framkvæma á starfsemi Evrópuráðsins og Mannréttindadómstóls Evrópu og hafa það að markmiði að gera stofnanirnar skilvirkari auk þess sem að mannréttindastarfsemi Evrópusambandsins var til umræðu en mörgum þykir sambandið vera komið of langt inn á svið kjarnastarfsemi Evrópuráðsins.

Á fyrsta degi þingsins voru þingmenn Íslandsdeildar sviptir atkvæðarétti í samræmi við ályktun þingsins nr. 1944 sem hafði verið samþykkt á sumarfundi Evrópuráðsþingsins, þar sem kjörbréf Íslandsdeildar braut í bága við reglu þingsins nr. 6.2.a. um kynjajafnvægi sem segir m.a. að sendinefndir allra aðildarríkja skuli vera skipaðar aðalmönnum af báðum kynjum og að kynjahlutfallið eigi að endurspegla kynjahlutfallið í viðkomandi þjóðþingi. Breytt skipan nefndarinnar hafði verið samþykkt fyrir haustfundinn en þar sem ekki var hægt að staðfesta hana fyrr en eftir að Alþingi kom saman til þingsetningar 1. október höfðu þingmenns Íslandsdeildar ekki atkvæðisrétt fyrr en eftir að kjörbréfið hafið verið samþykkt fyrst á Alþingi og síðan á fundi Evrópuráðsþingsins 2. október.

Í umræðunni um Sýrland var mörgum hugleikið máttleysi alþjóðasamfélagsins við að stöðva átökin, hversu flókin átökin eru orðin með tilkomu margra vopnaðra hópa með mismunandi hugmyndafræði og trúarskoðanir, og örlög þeirra milljóna almennu borgara sem hafa lagt á flóttu vegna stríðsástandsins. Í ræðu sinni gagnrýni Karl Garðarsson alþjóðasamfélagið fyrir að hafa brugðist skyldu sinni gagnvart borgurum Sýrlands. Árásir á óbreytta borgara, þar með talið kynferðisofbeldi, hefði ekki dugað til íhlutunar. Það hefði þurft efnavopnaárás til að fá alþjóðasamfélagið til að grípa til aðgerða. Á sama tíma héldu stríðsátökin áfram. Spurði hann í lokin hvers konar skilaboð alþjóðasamfélagið væri að senda. Ögmundur Jónasson benti á skyldur alþjóðasamfélagsins til að vernda almenna borgara gegn brotum á mannréttinda- og mannúðarlögum. Hann varaði við hernaðarihlutun en talaði fyrir alþjóðlegum þrýstingi og fagnaði aukinni aðkomu þjóðþinga Vesturlanda að ákvarðanatöku um íhlutun. Á sama tíma benti hann á tvískinnung alþjóðasamfélagsins og nefndi að bæði Bretland og Þýskaland hefðu selt efni sem hægt er að nota til efnavopnagerðar til Sýrlands allt fram til ársins 2011. Að lokum varaði hann við neyðarástandi meðal flóttamanna sem búa við margvíslegan skort og minnti á að vetur er að ganga í garð. Margir þingmenn tóku í sama streng og skorðu á ríkisstjórnir Evrópuráðsins til að taka á móti flóttamönnum á meðan unnið væri að aðgerðum til að stöðva stríðið með vísan í fyrirhugaðar friðarviðræður í Genf samhliða vopnahléi.

Mikil umræða átti sér einnig stað um afdráttarlausa ályktun eftirlitsnefndar þingsins um Bosnía þar sem lagt er til að Evrópuráðsþingið geri að tillögu sinni við ráðherraráð Evrópuráðsins að Bosnía yrði gerð brottræk sem aðildarríki ef breytingar á stjórnarskrá landsins og kosningalögum til að innleiða dóm Mannréttindadómstólsins frá 2009 verða ekki komnar til framkvæmda fyrir kosningar 2014. Innleiðing dómsins á að koma því til leiðar að borgarar landsins geti, óháð uppruna, boðið sig fram til forseta, en ekki eingöngu Bosníumenn, Króatar og Serbar, eins og verið hefur eftir að stríðsátökunum í landinu lauk árið 1995.

Í ræðu sinni benti Unnur Brá á að stjórnarskrá landsins, sem er hluti af friðarsamningunum sem gerðir voru til að binda enda á blóðug átök, hefði í raun fest í sessi stjórnmalakerfi sundrungar frekar en einingar og því þyrfti að huga að gerð nýrrar stjórnarskrár til að leysa þann vanda sem Bosnía glímir við. Á fundinum kom m.a. fram að formenn stærstu stjórnmalaflokkanna í Bosnía hefðu átt neyðarfund með stækkunarstjóra ESB daginn áður þar sem samkomulag náðist um að gera nauðsynlegar breytingar fyrir kosningarnar í landinu 2014. Ályktunin hafði því umsvifalaust áhrif. Í kjölfarið vildu sumir bíða átekt og senda ályktunina aftur til eftirlitsnefndarinnar til frekari vinnslu en var sú tillaga felld í atkvæðagreiðslu.

Í umræðu um starfsemi Efnahags- og framfarastofnunar Evrópu frá 2012 til 2013 ávarpaði framkvæmdastjóri stofnunarinnar þingmenn og sat fyrir svörum. Í ræðu sinni var Karl Garðarsson sammála skýrsluhöfundi Evrópuráðsþingsins um nauðsyn þess að koma í veg fyrir að alþjóðafyrirtæki gætu komist upp með að borga enga skatta og fjallaði um þörfina á að koma á skilvirkara samráði til að koma í veg fyrir skattundanskot en eins og staðan er núna þá væri það bæði flókið og tímafrekt að afla upplýsinga þrátt fyrir 800 tvíhliða skattasamninga á heimsvísu, auk þess sem skattalöggjöf væri mismunandi á milli landa.

Ögmundur Jónasson flutti framsögu fyrir hönd síns flokkahóps um ályktun þar sem aðgerðir á börnum gerðar af trúarlegum eða annars konar ástæðum, eins og umskurður á kynfærum barna, voru gagnrýndar með hliðsjón af sjónarmiðum um velferð barna og skilyrðislausan rétt þeirra til verndar gegn neikvæðum líkamlegum og andlegum afleiðingum þess konar aðgerða. Í umræðu sem fram fór um mörk eða markaleysi hvað varðar aðgang stjórnvalda að persónulegum upplýsingum í nafni þjóðaröryggis vísaði Ögmundur í afstöðu sína þegar hann gegndi embætti innanríkisráðherra og neitaði samstarfi við bandarísku alríkislögregluna (FBI) við rannsókn á Julian Assange, stofnanda WikiLeaks. Hann spurði í lokin á hversu margar ríkisstjórnardyr í Evrópu alríkislögreglan hefði bankað fyrir utan þær íslensku og hvatti til þess að öll aðildarríki Evrópuráðsins stæðu vörð um „lýðræðislega upplýostrara“ einsog Bradley Manning og Edward Snowden. Ögmundur Jónasson var einnig framsögumaður síns flokkahóps í umræðu sem sneri að mikilvægi þess að leiða í ljós sannleikann um örlög einstaklinga sem horfið hafa sporlaust í átökum í Evrópu þar sem í forgrunni voru réttindi aðstandanda þeirra og hvernig sannleikurinn getur átt þátt í að stuðla að sátt og friði innan samfélaga særðum djúpum sárum eftir átök. Í ræðu sinni benti hann sérstaklega á erfiðleikana sem skapast þegar einstaklingar sem hafa átt þátt í mannshvarfi eru hugsanlega þeir einu sem geta upplýst um örlög viðkomandi og á mikilvægi þess að koma á stofn kerfi sem hvetur einstaklinga til að láta af hendi slíkar upplýsingar á sama tíma og komið er í veg fyrir algert refsileysi með vísan í skilyrtar sakaruppgjafir í skiptum fyrir upplýsingar.

Í umræðu um fæðuöryggi tók Ögmundur undir að fæðuöryggi væru mannréttindi og vék síðan sérstaklega að mótsögninni sem felst í nútímalandbúnaðartækni sem hefur það að markmiði að auka framleiðni en stuðlar jafnframt að því að spilla frjósemi jarðvegs og jarðvegsrofi. Ögmundur tók að lokum til máls í umræðu um aðgerðir til að koma í veg fyrir mismunun í garð eldra borgara á vinnumarkaði þar sem hann studdist við langa reynslu sína af verkalýðsstarfi.

Eftir ávörp Sergey Naryshkin, forseta rússneska þingsins, og Tomislav Nikolic, forseta Serbíu, sem voru gestir þingsins, sátu þeir fyrir svörum, m.a. um afstöðu þarlendra stjórnvalda til gleðigangna samkynhneigðra sem hafa verið bannaðar sl. ár í báðum löndum með vísan til trúarlegra eða öryggissjónarmiða. Sumir gagnrýndu forseta Evrópuráðsþingsins eftir á fyrir að leyfa forseta rússneska þingsins að komast upp með að svara ekki spurningum þingmanna.

Að lokum má nefna að mannréttindaviðurkenning Evrópuráðsþingsins, kennd við Vaclav Havel, var veitt í fyrsta sinn en þau hlaut Hvít-Rússinn Ales Bialiatski. Eiginkona hans tók við verðlaununum fyrir hans hönd þar sem Bialiatski situr í fangelsi.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins auk þess sem allar ræður og umræður eru aðgengilegar á vefsvæði Evrópuráðsþingsins á slóðinni www.assembly.coe.int